

Høring NOU 2007:6 Formål for framtida - Nye formålsparagrafer for barnehage og opplæring

Høringsuttalelse fra Kirkerådet

Kirkerådet har mottatt "Høring NOU 2007:6 Formål for framtida – Formål for barnehagen og opplæringen" fra Kunnskapsdepartementet og har behandlet denne i møte 13.-14. september 07. Innspill fra Mellomkirkelig råd og Samisk kirkeråd er innarbeidet i høringen.

Kirkerådet finner det tjenlig at vi nå får et nytt formål for barnehage og opplæring. Det er problematisk å beholde formuleringer som "...kristen og moralsk oppseding" i vårt flerkulturelle og flerreligiøse samfunn. Dette påpekte Kirkerådet ved høringen i forbindelse med ny barnehagelov. Det betyr ikke at en tilknytning til kristne grunnverdier og kulturarv skal utelates, men må settes inn i en videre sammenheng.

Det har i lengre tid vært behov for en forenkling av språket i formålsparagrafen for opplæringen. Den bærer tydelig preg av at flere paragrafer er satt sammen uten en gjennomgående bearbeidelse. Det arbeidet som nå har funnet sted, ønskes derfor velkommen.

Kirkerådet vil i denne høringsuttalelsen ta utgangspunkt i Bostadutvalgets konsensusforslag. At det er lagt ned et stort arbeid for å komme fram til dette, er det liten tvil om. Samtidig ønsker Kirkerådet at forslagene styrkes på enkelte punkter. Dette kommer fram i fortsettelsen.

Ut fra sin rolle finner Kirkerådet det naturlig kun å kommentere enkelte deler av forslagene. Dette er i hovedsak knyttet til leddene som omhandler foreldreretten og verdiene og deres tolkningsramme.

a) Foreldreretten

Samarbeidet med "heimen (foreldre/føresatte)" må gis en tydelig plassering i lovteksten for opplæringen. Slik den er omtalt i utvalgets forslag, som et vedheng, oppleves det ikke som et viktig signal om hjemmets rolle som ansvarlig for barnets oppdragelse og opplæring og betydningen av at skolens virksomhet skal skje i samarbeid og forståelse med hjemmet. Kirkerådet vil her slutte seg til innspillene fra Foreldreutvalget for grunnskolen med flere som understreker betydningen av at dette trekkes inn allerede i første avsnitt. Slik det er plassert i forslaget fra Kristent Pedagogisk Forbund (KPF) – og i mindretallets (Birkedal, Byfuglien og Hætta) primærforslag.

"I samarbeid og forståelse med hjemmene skal skolen ruste elevene for livet, arbeide og virke til beste for elevene og medvirke til at de i og utenfor skolesamfunnet opplever hverdagen som god og meningsfylt." (KPF)

"Skolen skal, i samarbeid og forståing med heimen, gi historisk og kulturell forankring og utruste for livet." (mindretallet)

Primært vil Kirkerådet her støtte forslaget fra KPF.

Understrekingen av samarbeidet med hjemmet er viktige innspill også i høringene fra IKO (Kirkelig pedagogisk senter) og STL (Samarbeidsrådet for tros- og livssynssamfunn).

I utvalgets forslag for barnehagen, har dette en god formulering. Der heter det:
”Barnehagen skal i samarbeid og forståelse med hjemmet ivareta barnas behov for omsorg og lek, og fremme læring og dannelse som grunnlag for allsidig utvikling”.

b) Barnehagens og opplæringens verdigrunnlag

Kirkerådet ser det som verdifullt at verdiforankringen både i barnehage og opplæring har en felles formulering og at denne er gitt en forankring både i menneskerettighetene og i de ulike religioner og livssyn. Kirkerådet ser det arbeidet som er gjort for å oppnå konsensus i nettopp denne viktige og vanskelige saken, og vil berømme utvalget for dette.

Samtidig er det en utfordring å ta vare på vår nasjons kulturelle og religiøse røtter. Kristendommen som kulturarv er en viktig del av disse røttene. Denne tradisjonen og kulturarven, som har preget og satt dype og varige spor i folk og samfunn, ønsker Kirkerådet at fortsatt skal prege samfunnet under en stadig fornyelse. Kirkerådet er opptatt av at begrepet kulturarv skal inn i formålet.

I et samfunn der nærmere 90 % av befolkningen tilhører et kristent trossamfunn, vil det være å tilsløre virkeligheten dersom dette ikke også får prege barnehagens og opplæringens formålsparagrafer. I denne sammenhengen er det viktig at både majoritet og minoriteter behandles med respekt.

Den beskrivelsen NOU 2007:6 gir av dette i kap 4.3, der medlemmenes tro er forsøkt definert bort, oppleves som respektløs. *”Det ser ut til at det for mange er fullt legitimt å delta i religiøse ritualer uten å stille krav til seg selv om å ha en avklart religiøs tro. For disse vil ritualene være en arena for følelser, minner og ettertanke, ikke først og fremst tilslutning til tro.”* (s 46).

Barnehage og opplæring skal bidra til at barna og de unge forstår dagens samfunn i det globaliserte Norge. Formålsparagrafene må derfor legge grunnen for at skole og barnehage setter dem i stand til å leve i, fortolke og forstå et flerreligiøst og livssynspluralistisk samfunn. På denne måten får religiøsitet plass i det offentlige rom hvor den åpent kan diskuteres, og ikke avgrenses til den private sfære. Kirkerådet mener derfor at formålsparagrafen bør inneholde en formulering der det presiseres at et formål med opplæringen er å gi kunnskap om, samt stimulere til respektfull og kritisk refleksjon rundt ulike religioner og livssyn slik at de rustes til å leve i et samfunn der religion har en naturlig plass i det offentlige rom.

Det er derimot helt klart at barnehage og skole ikke skal drive trosopplæring; det vil si opplæring til tro i en bestemt religion eller livssyn. Dette er foreldrenes og det enkelte trossamfunns ansvar fullt og helt. Og nettopp Trosopplæringsreformen, vedtatt av Stortinget mai 2003, skal styrke tros- og livssynssamfunnene i dette arbeidet.

Formålsparagrafene bør vise til noen konkrete verdier som barnehage og opplæring skal bygge på og som skal prege hele virksomheten. Her vil de faktiske verdiene være det viktigste å enes om. Både konsensusforslaget og mindretallsforslaget har en slik opplisting av konkrete verdier. Når det gjelder utvalg av verdier som er tatt med i forslagene fra departementet, merker Kirkerådet seg at de i en viss grad er samsvarende med mindretallets forslag. *"Tilgjeving og sanning"* er ikke med i konsensusforslaget. Kirkerådet ber om at verdien *"tilgjeving"* føyes inn i listen over verdier barnehage og skole skal bygge på, da dette er en viktig grunnverdi i den kristne lære og en allmenn verdi Kirkerådet mener vil styrke konsensusforslaget. Fra samiske miljøer er det understreket betydningen av respekten for skaperverket som avgjørende for livsgrunnlaget. Dette henger igjen sammen med avsnittet der det heter at elevene skal lære å ta økologisk ansvar. Kirkerådet ser at en tilføyelse av respekt for naturen, også vil være et viktig bidrag inn i konsensusforslaget.

Det er viktig å kontekstualisere de nevnte verditermene, slik at man vet hvilket verdiinnhold det faktisk er snakk om. Dette lar seg vanskelig gjøre uten å referere til verdienes samtidige tolkingshorisont. Verdigrunnlaget må for det første ikke forstås statisk. Skolen skal bygge på dette verdigrunnlaget, men samtidig aktivt være med å videreutvikle det. En henvisning til dette savner Kirkerådet i konsensusforslaget. For det andre bør ikke verdigrunnlaget virke ekskluderende – verken for majoritet eller minoritet – men best mulig være forankret i en bred folkelig konsensus og på denne måten ha legitimitet. Kirkerådet er opptatt av at Den norske kirke sammen med de andre kristne kirkesamfunnene skal gi rom for andre religioner og livssyn i denne saken. Samtidig som en vet at å underslå de faktiske forhold i samfunnet heller ikke er en farbar vei å gå.

Kirkerådet vil foreslå at avsnittet med disse tilføyelsene vil lyde: *"Ho skal byggje på og utvikle respekt for menneskeverdet og naturen, på åndsfridom, nestekjærleik, tilgjeving, likeverd og solidaritet, slik desse grunnleggjande verdiane kjem til uttrykk i kristen og humanistisk tradisjon, i ulike religionar og livssyn, og slik dei er forankra i menneskerettane"*.

Med dette understrekes de kristne og humanistiske verdiene som vårt samfunn er tuftet på. Samtidig understrekes betydningen av forankringen disse verdiene har både i menneskerettighetene og i de religioner og livssyn vi har representert i landet.

c) Mangfold og respekt

Barnehage- og opplæring skal ikke oppdra til tro. Det er foreldrenes og trossamfunnenes eget ansvar. Barnehagens og opplæringens virksomhet skal bygge på de fellesverdiene samfunnet er bygd på, og ikke underslå at dette er verdier vårt samfunn har hentet fra den kristne og humanistiske tradisjon. Kirkerådet ønsker ikke å gjøre virksomhetene

historieløse i bestrebelsene på å komme den nye tiden i møte. Ønsket er derimot å forankre virksomheten i tradisjonen og se de faktiske forhold i dagens samfunn samtidig som blikket rettes framover med ønsket om en kritisk vurdering og stadig utvikling av kulturarven.

Kirkerådet støtter mindretallet og uttalelsen fra STL (Samarbeidsrådet for tros- og livssynssamfunn) med hensyn til barns rett til innsyn i en sammensatt kultur der både majoritet og minoritet blir synliggjort, ikke bare det som er felles. Skole og barnehage skal bidra til en likeverdig integrering der det enkelte barn og hjem blir møtt med tillit og anerkjennelse ut fra egne forutsetninger og bakgrunn.

Samtidig bør alle ha kjennskap til den kristne kulturarven. På samme måte som kjennskap til andre religioner og kulturer er viktig for forståelsen av det mangfoldet samfunnet utgjør og respekten både for eget og andres ståsted. I denne dannelsesprosessen er barnehagen og skolen viktige aktører.

d) Mestring av livet

Barn og unge skal rustes for livet. I andre avsnitt i paragrafen finner vi gode aspekter ved dette. Elevene skal lære å tenke kritisk, handle etisk og ta økologisk ansvar. Barna skal få utfolde skaperglede, undring og utforskertrang. De skal lære å ta vare på naturen og hverandre.

Skal en ruste barna til et sunt forhold til og en stadig fornyelse av samfunnet og tradisjonene vi lever i, må kritisk tenkning løftes fram. Etisk handlemåte og økologisk ansvar er også innenfor kirken viktige anliggender. Kirkerådet er meget tilfreds over disse formuleringene i forslagene.

Som tidligere nevnt, vil en tilføyelse av respekt for naturen styrke anliggendet ytterligere. Det vil da også gjenspeile den samiske tradisjonen der respekten for skaperverket er grunnleggende med tanke på dette som selve livsgrunnlaget for menneskene.

Skal barna og de unge mestre livene sine, vil prinsippet om tilpasset opplæring stå sentralt. Dette bør komme mer eksplisitt til uttrykk enn gjennom de formuleringen vi finner i forslaget der det heter at ”skolen og lærebedrifta skal møte elevane med tillit og krav, og gje dei utfordringar...”

e) Private barnehager og verdiforankring

I den gjeldende loven gis det adgang for private barnehager og barnehager eiet eller drevet av menigheter innen Den norske kirke til å fastsette særlige bestemmelser om livssynsformål i vedtektene. Denne rettigheten må sikres en videreføring, og Kirkerådet forutsetter at dette flyttes til et annet sted i barnehageloven slik Bostadutvalget tilrår.

Konklusjon

De synspunktene som har kommet fram ovenfor oppsummeres med følgende innspill til departementets videre arbeid med forslagene til formålsparagrafer for barnehage og opplæring:

- Kirkerådet vil anerkjenne Bostadutvalgets konsensusforslag men samtidig vise til midretallets (Birkedal, Byfuglien og Hætta) forslag til 1. avsnitt i formålsparagrafen for opplæringen. Dette gjelder særlig foreldreretten, verdiforankringen og respekten for den enkelte og mangfoldet.
- Kirkerådet ønsker å styrke konsensusforslaget med følgende tillegg;
 - skolen skal ikke bare bygge på grunnleggende verdier, men også utvikle dem
 - opplistingen av verdier kompletteres med respekt for naturen og tilgivelse

Det vil da hete:

”Ho skal byggje på og utvikle respekt for menneskeverdet og naturen, på åndsfridom, nestekjærleik, tilgjeving, likeverd og solidaritet, slik desse grunnleggjande verdiane kjem til uttrykk i kristen og humanistisk tradisjon, i ulike religionar og livssyn, og slik dei er forankra i menneskerettane”.

- Kirkerådet mener at begrepet kulturarv bør tas inn i forslagene, gjerne med formuleringen fra forslag 4 fra Bostadutvalget i januar 07 ”Ho skal formidle og fornye kulturarven med røter i kristendom, humanisme ...”
- Kirkerådet ønsker et klarere fokus på foreldreretten i formålsparagrafen for opplæringen. Formuleringen bør primært hentes fra KPF (Kristent pedagogisk forbund)s forslag eventuelt fra mindretallets forslag.
- Kirkerådet mener prinsippet om tilpasset opplæring må synliggjøres i formålet for opplæringen.
- Private barnehager og barnehager eiet eller drevet av menigheter innen Den norske kirke sin rett til å fastsette særlige bestemmelser om livssynsformål i vedtektene, må sikres en videreføring.